

TƏHSİLİN KEYFİYYƏTİNİN TƏMİN EDİLMƏSİ MƏSƏLƏLƏRİ
QUALITY ASSURANCE IN EDUCATION
ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

UOT 37.014.6, 378.1

ALİ TƏHSİL MÜƏSSİSƏLƏRİNDƏ DAXİLİ KEYFİYYƏT TƏMİNATININ
FORMALAŞMASINDA ESG STANDARTLARININ ROLU

Nigar Namiq qızı Məmmədova

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti, SABAH qrupları magistrantı

ORCID: 0009-0007-1295-5989

E-mail: nigar.mammadova@arti.edu.az

<http://www.doi.org/10.62706/bqiz.2025.v25.i4.30>

***Açar sözlər:** daxili keyfiyyət təminatı, ESG standartı, akkreditasiya, təhsil,*

***Ключевые слова:** внутренняя система обеспечения качества, стандарты ESG, аккредитация, образование*

***Key words:** internal quality assurance, ESG standards, accreditation, education*

Ali təhsil müəssisələrində keyfiyyətin idarə olunması günümüzdə rəqabətqabiliyyətli universitet modelinin əsas şərtinə çevrilmişdir. Təhsil sistemində baş verən global dəyişikliklər, əmək bazarının artan tələbləri və beynəlxalq tanınma ehtiyacı ali məktəbləri daha səmərəli, şəffaf və nəticəyönlü keyfiyyət təminatı mexanizmləri yaratmağa sövq edir. Bu mexanizmlərin mərkəzində isə daxili keyfiyyət təminatı sistemi dayanır. Daxili keyfiyyət təminatı yalnız akademik fəaliyyətə nəzarət edən inzibati prosedurlar toplusu deyil, həm də tədrisin məzmunundan tələbə təcrübəsinə, idarəetmə strukturundan müəllimlərin peşəkar inkişafına qədər bütün prosesləri əhatə edən institusional mədəniyyətdir.

Beynəlxalq səviyyədə keyfiyyət təminatı sahəsində ən geniş qəbul edilən çərçivə – ESG (European Standards and Guidelines) standartları – ali təhsilin keyfiyyətinə dair ümumi yanaşmanı formalaşdıraraq bu mədəniyyətin inkişafına istiqamət verir. ESG-nin əsas ideyası ondan ibarətdir ki, universitetlər öz keyfiyyət təminatı sistemlərini vahid Avropa məkanında qəbul edilmiş prinsiplərə uyğun quraraq həm daxili iş mexanizmlərini təkmilləşdirir, həm də xarici qiymətləndirmə proseslərinə hazır olur. Bu baxımdan ESG daxili keyfiyyət təminatının strukturlaşdırılması, siyasət və prosedurların aydın şəkildə müəyyən edilməsi, maraqlı tərəflərin prosesə cəlb olunması və davamlı təkmilləşdirmə mexanizmlərinin qurulması üçün əsas normativ baza kimi çıxış edir.

Daxili keyfiyyət təminatı ali təhsil müəssisəsinin tədris, idarəetmə və ümumi akademik fəaliyyətinin keyfiyyətini planlı şəkildə qorumaq və davamlı şəkildə yaxşılaşdırmaq məqsədi ilə həyata keçirdiyi siyasət və prosedurlar sistemidir. Bu sistem universitetin daxilində tədrisin keyfiyyətinə nəzarəti, müəllim fəaliyyətinin monitorinqini, tələbə nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsini, akademik proqramların mütəmadi olaraq təhlil edilməsini, idarəetmə proseslərinin səmərəliliyini və strateji hədəflərə uyğunluğunu təmin edir. Daxili keyfiyyət təminatı həmçinin universitetin özünü qiymətləndirmə mexanizmlərini, data əsaslı qərarverməni, müxtəlif maraqlı

tərəflərin – o cümlədən tələbələrin, müəllimlərin və işəgötürənlərin – prosesdə iştirakını əhatə edir. Bu yanaşma ali təhsil müəssisəsində şəffaflıq, hesabatlılıq və davamlı təkmilləşdirmə mədəniyyətinin formalaşmasına xidmət edir. Daxili keyfiyyət təminatı yalnız mövcud vəziyyəti qiymətləndirməyə deyil, həm də inkişaf istiqamətlərini müəyyənləşdirməyə yönəlmiş dinamik və çevik bir mexanizmdir.

Avropa standartları və təlimatları (ESG)

Avropa Standartları və Təlimatları (ESG) Avropa Ali Təhsil Sahəsində (EHEA) təhsil və təlimin keyfiyyətinin təmin edilməsini və inkişafını dəstəkləmək üçün yaradılmış hərtərəfli çərçivədir. Bu standartlar və təlimatlar ali təhsil müəssisələrinin və milli səviyyədə təhsil sistemlərinin beynəlxalq standartlara uyğunluğunu təmin etmək, keyfiyyətin təminat mexanizmlərini təkmilləşdirmək və tələbələrə yüksək keyfiyyətli təhsil imkanları təmin etmək üçün nəzərdə tutulub. (ESG 2015)

ESG-nin əsas elementləri

Məzmun və Prinsiplər: ESG ali təhsilin keyfiyyəti ilə bağlı ümumi prinsipləri və dəyərləri müəyyən edir. Bu məzmun təhsil və təlim, tədqiqat, idarəetmə, işçi heyəti və tələbə cəlbə kimi müxtəlif sahələri əhatə edir. Məsələn, təhsil və təlimdə keyfiyyət tələbə mərkəzli yanaşmanı dəstəkləyir və müxtəlifliyi təşviq edir [5].

Təbiiq Sahələri: ESG-nin xüsusi təbiiq sahələri ali təhsil müəssisələrinin məqsədlərini, siyasətlərini və təcrübələrini qiymətləndirmək üçün istifadə olunur. Bu sahələrə tələbə öyrənmə təcrübəsi, tədrisin keyfiyyəti, tədqiqatın effektivliyi, institusional idarəetmə və keyfiyyət təminatı prosesləri kimi sahələr daxildir.

Keyfiyyətin Təminatı və Qiymətləndirilməsi: ESG ali təhsil müəssisələrinə daxili keyfiyyət təminatı mexanizmlərini inkişaf etdirməyə və xarici keyfiyyətin qiymətləndirilməsi proseslərində iştirak etməyə kömək edir. Bu, təşkilatlara keyfiyyət təminatı siyasətlərini və proseslərini müəyyən etmək, həyata keçirmək və inkişaf etdirmək üçün rəhbərlik edir [3].

Beynəlxalq əməkdaşlıq və müqayisəlilik: ESG müxtəlif ölkələrin ali təhsil sistemlərinin müqayisəliliyini artırmaq və beynəlxalq əməkdaşlığı təşviq etmək üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu, Avropadakı ali təhsil müəssisələrinin beynəlxalq standartlara uyğunluğunu təmin etmək və tələbələrin, işçilərin və tədqiqat fəaliyyətlərinin beynəlxalq səviyyədə tanınmasını asanlaşdırmaq üçün vacibdir [3].

ESG-nin əhəmiyyəti və təsirləri: ESG Avropada ali təhsil sahəsinin inkişafına töhfə vermək üçün daim nəzərdən keçirilir və yenilənir. Bu proses dəyişən ehtiyacları və inkişaf edən ən yaxşı təcrübələri əks etdirmək üçün ardıcıl səyləri əhatə edir. Buna görə də, ESG-nin davamlı olaraq yenilənməsi ali təhsil sahəsindəki dəyişikliklərə uyğunlaşmaq və keyfiyyət standartlarını davamlı olaraq təkmilləşdirmək üçün çox vacibdir.

ESG-nin qəbul edilməsi ali təhsil müəssisələrinə keyfiyyət təminatı proseslərini təkmilləşdirməyə və beynəlxalq miqyasda daha rəqabətqabiliyyətli olmağa kömək edir. O, həmçinin tələbələrə daha keyfiyyətli təhsil imkanları təqdim edir və ali təhsil sistemlərinin müqayisəliliyini artırmaqla beynəlxalq əməkdaşlığı təşviq edir [5].

Problemin aktuallığı. Müasir ali təhsil sistemi sürətlə dəyişən əmək bazarının, rəqəmsallaşmanın və beynəlxalq integrasiyanın tələblərinə uyğunlaşmaq məcburiyyətindədir. Bu şərait-

də daxili keyfiyyət təminatı ali təhsil müəssisələrinin rəqabətqabiliyyətliliyinin əsas şərtlərindən birinə çevrilmişdir. Avropa Standartları və Təlimatları (ESG, 2015) keyfiyyətin idarə olunması üçün vahid çərçivə təqdim edir və Azərbaycanda təhsil sisteminin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması baxımından xüsusi aktuallığa malikdir. ESG-nin tətbiqi universitetlərin şəffaflığının, hesabatlılığının və tələbə mərkəzli yanaşmasının gücləndirilməsi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Problemin elmi yeniliyi. Tədqiqatın elmi yeniliyi ondan ibarətdir ki, daxili keyfiyyət təminatı ESG standartları kontekstində sistemli şəkildə təhlil edilir və bu standartların Azərbaycan ali təhsil məkanına integrasiyası elmi əsaslarla qiymətləndirilir. Araşdırmada DKT-nın funksional elementləri – keyfiyyət siyasəti, monitoring, sənədləşmə, məsuliyyət bölgüsü və fəaliyyət göstəriciləri – vahid model çərçivəsində sistemləşdirilərək yeni konseptual yanaşma təqdim olunur.

Problemin praktiki əhəmiyyəti və tətbiqi. Tədqiqat nəticələri ali təhsil müəssisələrində daxili keyfiyyət təminatı sistemlərinin qurulması, monitoring mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi və strateji idarəetmənin gücləndirilməsi üçün praktiki baza yaradır. ESG-yə uyğunlaşdırılmış yanaşmalar universitetlərin akkreditasiyada uğur qazanmasına, tələbə mərkəzli tədris proseslərinin inkişafına və keyfiyyət mədəniyyətinin formalaşmasına bilavasitə tətbiq oluna bilər.

Ədəbiyyat

1. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Brussels: European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA), 2015.
2. Harvey, L. *A History and Glossary of Quality Evaluation in Higher Education*. Birmingham: Quality Research International, 2021.
3. Vlăsceanu, L., Grünberg, L., & Pârlea, D. *Quality Assurance and Accreditation: A Glossary of Basic Terms and Definitions*. Bucharest: UNESCO-CEPES, 2007.
4. Frazer, M. *Quality Assurance in Higher Education: Concepts and Trends*. London: Higher Education Policy Institute, 2020.
5. Sursock, A., & Smidt, H. *Trends. A Decade of Change in European Higher Education*. Brussels: EUA Publications, 2010.

N.N.Məmmədova

Ali təhsil müəssisələrində daxili keyfiyyət təminatının formalaşmasında ESG standartlarının rolu

Xülasə

Məqalədə ESG standartlarının ali təhsil müəssisələrində daxili keyfiyyət təminatı sistemlərinin formalaşdırılmasındakı rolu təhlil edilir. Bu standartların keyfiyyət mədəniyyətinin inkişafına, institusional idarəetmənin gücləndirilməsinə və tədris prosesinin davamlı təkmilləşdirilməsinə təsiri araşdırılır. Xüsusi diqqət daxili keyfiyyət prosedurlarının Avropa təcrübələri ilə uyğunluğuna, monitoring və qiymətləndirmənin səmərəliliyinə, eləcə də maraqlı tərəflərin

qərar qəbuletmə proseslərinə cəlb olunmasına yönəldilir. Tədqiqatın nəticələri göstərir ki, ESG standartlarının integrasiyası ali təhsil müəssisələrinin fəaliyyətində şəffaflığın, hesabatlılığın və ümumi effektivliyin artırılmasına xidmət edir, onların rəqabətqabiliyyətini və dayanıqlılığını gücləndirir.

Н.Н.Мамедова

**Роль стандартов ESG в формировании внутренней системы обеспечения
качества в высших учебных заведениях
Резюме**

В статье анализируется роль стандартов ESG в формировании внутренних систем обеспечения качества в высших учебных заведениях. Рассматривается их влияние на развитие культуры качества, укрепление институционального управления и обеспечение непрерывного совершенствования учебного процесса. Особое внимание уделяется согласованности внутренних процедур качества с европейскими практиками, эффективности мониторинга и оценивания, а также вовлечённости заинтересованных сторон в процессы принятия решений. Результаты исследования показывают, что интеграция стандартов ESG способствует повышению прозрачности, ответственности и общей эффективности деятельности вузов, укрепляя их конкурентоспособность и устойчивость.

N.N Mammadova

**The role of ESG standards in shaping internal quality assurance
in higher Education institutions
Summary**

This article examines the role of ESG standards in shaping internal quality assurance systems within higher education institutions. It highlights how ESG principles support the development of a quality culture, strengthen institutional governance, and promote continuous improvement in teaching and learning. The study focuses on the alignment of internal quality processes with European practices, the effectiveness of monitoring and evaluation mechanisms, and the engagement of stakeholders in decision-making. The analysis shows that the integration of ESG standards enhances transparency, accountability, and overall institutional performance, contributing to the competitiveness and sustainability of higher education institutions.

Redaksiyaya daxil olub: 08.12.2025